

הרואה פרק תשיעי ברכות

סב.

עין משפט נר מצוה

עו א מיי פ"ה מהלכות
דעות הלכו ו טושיע
אוי"ט ס' ג טעף ס'
עב ב מיי שס טושיע שס
טעף י'
ג טושיע שס טעף ח'
עב ד[ג] מיי שס:
ה [מיי] וטושיע שס:
ז ו ז מיי פ"ג מהל'
מטמלי משכב ומנוש
הלכה ז'
א ח מיי פ"ה מהלכות
דעות הל' ו טושיע
ב ט טושיע ג טעף ס'
ג ט טושיע י"ד טמן
ד ט טעף א נדל"ש
פ"ג ז"ק ס' קין:
ז מיי פ"ה מהלכות
דעות הל' ו טושיע
אוי"ט ס' ג טעף ו טענה:
ב מיי שס טושיע אוי"ט
ס' ג טעף י':

אחר רבי יהושע וכו'. וזיהודה הוה: עד לאן. כלומר כל זה העות פניך צפני רצך שנסתכלת ככל אליו: דשא ושחק. עם אשמו שיחה צטלה של ריאי תשמיש: ועשה לרכיו. ושימש מטמו: כדלא שריף פשעלא. כדאם רעז כמו שלא שמש מטמך מעולם שאתה נוהג קלות רשע זה לתאחך: שריף. הומי"ר בלע"ו: שקרובה לפה. רגילין להוסיפה לפה: שקושר בה פטילין. צורע שמאלו: טעמי טורה. נגינות טעמי מקרא של תורה נציאים וכמוזים צין צניקוד צנספר צין בהגזת קול וצלגול עימות הנגינה של פשטא ודרגא וזופר

תניא אמר רבי עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר ר' יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל אמר ליה בן עזאי עד כאן העות פניך ברבך א"ל תורה היא וללמוד אני צריך תניא בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא

רבא מקמי דהוה רישא כו' בתר דמלך עבדה ליה בוותא ומנחה ליה ידא כו'. מימה דע"כ לא מלך רצא עד אחר פטירתו של אבי דמשמע לעיל צבזדא דבר הדיא וכן צמזמות דקאלמ חומה דציתוהו דאבי אמלא לקמיה דרצא צסוק פק אע"פ ד' סה) וזהו מימה דלעיל ד' נ' משמע דלחא צחלוס פטירתה קודם פטירתו דאבי וי"ל מכל מקום לא נפטרה עד אחר דאבי:

מליקו תוספות דמסכת ברכות

בשמאל אמר לו ר' יהודה עד כאן העות פניך ברבך אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך רב כהנא על גנא תותיה פורייה דרב שמעיה דשא ושחק ועשה צרכיו אמר ליה דמו פומיה דבא כדלא שריף תבשילא א"ל כהנא הכא את פוק דלא אורה ארעא אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל אמר רבא אמר מפני שהתורה ניתנה בימין שנאמר ימימינו אש דת למו רבה בר בר חנה אמר מפני שהיא קרובה לפה ור' שמעון בן לקיש אמר מפני שקושר רבי תפילין רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמראה בה טעמי תורה כתנאי רבי אליעזר אומר שאוכל בה ר' יהושע אומר מפני שכותב בה ר' עקיבא אומר מפני שמראה בה טעמי תורה א"ר תנחום בר חנילאי כל הצנוע בבית הכסא צנול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין ויש אומרים אף חלומותיו מיושבים עליו ההוא בית הכסא דהוה בטבריא כי הוו עיילי ביה בי תרי אפי' ביממא מתוקי רבי אמי ורבי אסי הוו עיילי ביה חד וחד לחודיה ולא מתוקי אמרי להו רבנן לא מסתפיתו אמרי להו אנן קבלה גמירין קבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא קבלה דיסורי שתיקותא ומבעי רחמי אביי מרביא ליה [אמיה] אמרא למיעל בהדיה לבית הכסא ולרביא ליה גדיא שעיר בשעיר מיחלף רבא מקמי דהוי רישא מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלקנא בתר דמלך עבדא ליה כוותא ומנחה ליה ידא ארישיה אמר עולא גאחורי הגדר נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעמש ואין חברו שומע איסי בר נתן מתני הכי גאחורי הגדר כל זמן שמתעמש ואין חברו שומע הובבקעה כל זמן שאין חברו רואהו מיתבי ויצאין מפתח בית הבד ונפנין לאחורי הגדר והן טהורין בטהרות הקלו ת"ש יכמה ירחקו ויהיו טהורין כדי שיהא רואהו שאני אוכלי טהרות דאקילו בהו רבנן רב אשי אמר ימאי כל זמן שאין חברו רואה הוא ספדנא דנחית קמיה דרב נחמן אמר האי צנוע באורחותיו הוה א"ל רב נחמן את עיילת בהדיה לבית הכסא וידעת אי צנוע אי לא דתניא אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא ורב נחמן מאי נפקא ליה מיניה משום דתניא כשם שנפרעין מן המתים כך נפרעין מן הספדין ומן העונין אחריהו תנו רבנן רבנן איזוהו צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק ותו רבא ביממא הוה אויל עד מיל ובליליא חזי מאן דאיכא אחורי בית חבריא דבעינא למפני לא תימא במקום אלא אימא כדרך שנפנה ביום רב אשי אמר אפילו תימא במקום לא נצרכה אלא לקרן זוית גופא אמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק תניא נמי הכי בן עזאי אומר השכם וצא הערב וצא כדי שלא תתרחק משמש ושב ואל תשב ותמשמש שכל היושב וממשמש אפי' עושיין כשפים באספמיא באין עליו ואי אנשי ויתבי ואח"כ משמש מאי תקנתיה כי קאי לימא הכי לא לי לא לי לא תחיים ולא תחתיים לא הני ולא מהני לא הרשי דחרשא ולא הרשי דחרשתא תניא

אחר רבי יהושע וכו'. וזיהודה הוה: עד לאן. כלומר כל זה העות פניך צפני רצך שנסתכלת ככל אליו: דשא ושחק. עם אשמו שיחה צטלה של ריאי תשמיש: ועשה לרכיו. ושימש מטמו: כדלא שריף פשעלא. כדאם רעז כמו שלא שמש מטמך מעולם שאתה נוהג קלות רשע זה לתאחך: שריף. הומי"ר בלע"ו: שקרובה לפה. רגילין להוסיפה לפה: שקושר בה פטילין. צורע שמאלו: טעמי טורה. נגינות טעמי מקרא של תורה נציאים וכמוזים צין צניקוד צנספר צין בהגזת קול וצלגול עימות הנגינה של פשטא ודרגא וזופר

המויקין. דמתוך נגיעותו מתנהג צנח וצמתיקה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות צו ואף המזיקין חסין עליו: חלומותיו מיושנין עליו. שאין המזיקין מנהילין אותו: קבלה. מסורת ומנהג שקבלנו מרבנותינו צבית הכסא: קבלה דיסורי שתיקותא. שלא יבעט ציבורין הצאים עליו: מרביא ליה אימרא. מגדלת לו שה ומלמדו שהולך עמו תמיד: שעיר. שד של צית הכסא דומה לשעיר ועליהם נאמר (שעשה ג) ושעירים ירקדו שס: אמגוזא צלקנא. נותנת אגוז צפסל של נחשת ומקרקשת צו מצית דהוה נפנה כנגדה במחוך: צמר דמלך. ועשה רשע ישיבה צריך שימור טפי מפני המזיקים שמתקנאים השדים צתלמדי חכמים יותר משאר בני אדם: כוואף. חלון כנגד מקום שהוא נפנה שס אחורי הצית: אחורי הגדר נפנה מיד. ואין צריך להתרחק כלום: וצנעה. צריך להתרחק כדי שלא ישמעו חברו עטושים של מטה אבל אין צריך להתרחק עד כדי שלא יראו: רצ אשי אמר וכו' לא גרסינן עד לקמן דמוקי לדאיסי בר נתן צהכי: יולאין מפסח צית הבד. משמרי טהרות של שמן צית ההד אס הוצרכו לפנות יולאים מפסח צית הבד ונפנין לאחורי הגדר שלפני הפתח ואין חוששין שמה צמוך כך יכנס עם הארץ ויגע. אלמא נפנין לאחורי הגדר מיד: צטרוס הקלו. צצביל שמירת טהרות הקלו צבית הכסא: כמה ירחקו. שומרי טהרות: כדי שיהא רואהו. וכיון דלניו יכול להתרחק יותר על כרחק אס הוצרכו לפנות יפנה מיוצאתא דאיסי בר נתן שלא יראו: דאקילו צוה רצנן. צצביל שמירתן הקלו צבית הכסא: אבל לדידה חזי ליה. אבל הוא עלמנו את חברו יכול לראות ולא ירחיק: במקום שנפנה ציוס. מתרחק מצני אדם צלילה כציוס: ינהיג אדם עצמו. לפנות: שחרית. קודם היום: וערבית. מששכה: כדי שלא יהא צריך להסרחק. אלמא אין מתרחקין צלילה: פנו לי דוכתא. מצני אדם: דדרך שנפנה ציוס. לננין פרוע טפח וטפחיים כדלמרינן צפרקי קמאי (פ"ד ד' ג): ומיושב כדלמרינן לעיל: לקן וזים. אס יש קרן זית סמוך צריך להתקל שס צלילה כציוס ולא יפנה בגלוי: משמש. צצרוור או צקיסם לפתוח נקצים כדלמרינן צמסכת שבת ד' פב). לשון אחר משמש המושב שלא יהא מלוכלך ולשון ראשון הגון דא"כ למה לי משום כשפים תיפוק לי כיון שיש צכר מלוכלכים צגדיו ומה יועיל משמוש: לא לי לא לי. לא מוכלו לי: לא תחיים ולא תחתיים. לא הני ולא מהני. לא כולן ולא מקלמן: לא הרשי דחרשא ולא הרשי דחרשתא. ולא מכשפות מכסף זכר ולא מכשפות מכשפה נקבה. לשון אחר לא הני ולא מהני לא ילח ולא יועיל עוד מכשפות:

אחר רבי יהושע וכו'. וזיהודה הוה: עד לאן. כלומר כל זה העות פניך צפני רצך שנסתכלת ככל אליו: דשא ושחק. עם אשמו שיחה צטלה של ריאי תשמיש: ועשה לרכיו. ושימש מטמו: כדלא שריף פשעלא. כדאם רעז כמו שלא שמש מטמך מעולם שאתה נוהג קלות רשע זה לתאחך: שריף. הומי"ר בלע"ו: שקרובה לפה. רגילין להוסיפה לפה: שקושר בה פטילין. צורע שמאלו: טעמי טורה. נגינות טעמי מקרא של תורה נציאים וכמוזים צין צניקוד צנספר צין בהגזת קול וצלגול עימות הנגינה של פשטא ודרגא וזופר

המויקין. דמתוך נגיעותו מתנהג צנח וצמתיקה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות צו ואף המזיקין חסין עליו: חלומותיו מיושנין עליו. שאין המזיקין מנהילין אותו: קבלה. מסורת ומנהג שקבלנו מרבנותינו צבית הכסא: קבלה דיסורי שתיקותא. שלא יבעט ציבורין הצאים עליו: מרביא ליה אימרא. מגדלת לו שה ומלמדו שהולך עמו תמיד: שעיר. שד של צית הכסא דומה לשעיר ועליהם נאמר (שעשה ג) ושעירים ירקדו שס: אמגוזא צלקנא. נותנת אגוז צפסל של נחשת ומקרקשת צו מצית דהוה נפנה כנגדה במחוך: צמר דמלך. ועשה רשע ישיבה צריך שימור טפי מפני המזיקים שמתקנאים השדים צתלמדי חכמים יותר משאר בני אדם: כוואף. חלון כנגד מקום שהוא נפנה שס אחורי הצית: אחורי הגדר נפנה מיד. ואין צריך להתרחק כלום: וצנעה. צריך להתרחק כדי שלא ישמעו חברו עטושים של מטה אבל אין צריך להתרחק עד כדי שלא יראו: רצ אשי אמר וכו' לא גרסינן עד לקמן דמוקי לדאיסי בר נתן צהכי: יולאין מפסח צית הבד. משמרי טהרות של שמן צית ההד אס הוצרכו לפנות יולאים מפסח צית הבד ונפנין לאחורי הגדר שלפני הפתח ואין חוששין שמה צמוך כך יכנס עם הארץ ויגע. אלמא נפנין לאחורי הגדר מיד: צטרוס הקלו. צצביל שמירת טהרות הקלו צבית הכסא: כמה ירחקו. שומרי טהרות: כדי שיהא רואהו. וכיון דלניו יכול להתרחק יותר על כרחק אס הוצרכו לפנות יפנה מיוצאתא דאיסי בר נתן שלא יראו: דאקילו צוה רצנן. צצביל שמירתן הקלו צבית הכסא: אבל לדידה חזי ליה. אבל הוא עלמנו את חברו יכול לראות ולא ירחיק: במקום שנפנה ציוס. מתרחק מצני אדם צלילה כציוס: ינהיג אדם עצמו. לפנות: שחרית. קודם היום: וערבית. מששכה: כדי שלא יהא צריך להסרחק. אלמא אין מתרחקין צלילה: פנו לי דוכתא. מצני אדם: דדרך שנפנה ציוס. לננין פרוע טפח וטפחיים כדלמרינן צפרקי קמאי (פ"ד ד' ג): ומיושב כדלמרינן לעיל: לקן וזים. אס יש קרן זית סמוך צריך להתקל שס צלילה כציוס ולא יפנה בגלוי: משמש. צצרוור או צקיסם לפתוח נקצים כדלמרינן צמסכת שבת ד' פב). לשון אחר משמש המושב שלא יהא מלוכלך ולשון ראשון הגון דא"כ למה לי משום כשפים תיפוק לי כיון שיש צכר מלוכלכים צגדיו ומה יועיל משמוש: לא לי לא לי. לא מוכלו לי: לא תחיים ולא תחתיים. לא הני ולא מהני. לא כולן ולא מקלמן: לא הרשי דחרשא ולא הרשי דחרשתא. ולא מכשפות מכסף זכר ולא מכשפות מכשפה נקבה. לשון אחר לא הני ולא מהני לא ילח ולא יועיל עוד מכשפות:

לעזי רש"י

הומי"ר. לפנחן (בלבוע ידי ע"ד שאיפה).

מוסף רש"י

וללמוד אני צריך. אולי אכל לקיים (מגילה ב). כדרך שנפנה ביום. שצריך צניעות (ע"ז מ). כדי שלא יהא צריך להתרחק. הדיאל לפנות ציוס חזי ליה. שמתקן מן שחיתו כדי שלא יהא חרס רואים אותו (תורת יב).

רבינו הגנאל

תניא אמר ר' עקיבא נכנסתי אחר ר' יהושע ולמדתי ממנו ג' דברים, למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום, וכי אין נפרעין מעומד אלא מיושב, ואין מקנחין בימין אלא בשמאל, אמר לו עד כאן העות פניך, אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך, וכן רב כהנא על תותי פורייה דרב וישק ועשה צרכיו כו'. מפני מה אין מקנחין בימין, ואמרו מפני שאוכל בה וכותב בה ומראה בה טעמי תורה, ויש לקיש אמר מפני שקושר בה קשר שלתפילין. קיבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא, קיבלה דיסורי שתיקותא ומבעי רחמי. קימא לן דמתני ר' אמי בר נתן, נפנין אחורי גדר כל זמן שמתעמש ואין חברו שומע, בבקעה כל זמן שאין חברו רואהו. מיתבי יוצאין לפתח בית הבד ונפנין אחורי גדר וטהורין, ומשי לעולם אסור להיפנות עד שיתרחק, ומפני מה התורו ככאן להיפנות חזן לפתח בית הבד ואחורי גדר, מפני הטהרות, שלא יעלימו עיני מהן, ויקלו להם בצניעות בית הכסא והתירו להם להיפנות בקרוב. רב אשי אמר מאי כל זמן שאין חברו רואהו, דהא ר' אמי בר נתן אמר כל זמן שאין רואה פרוע, אבל לדידה חזי ליה. וקימא לן כו' אמי בר נתן וכדמוקים לה רב אשי. אין קורין צנוע אלא למי שהוא צנוע בבית הכסא. תניא כשם שנפרעין מן המת כן נפרעין מן הספדין ומן העונת אחריהן. פירוש, כשם שנפרעין מן המת אם הוא חוטא, כן נפרעין מן הספדין שאומר עליו שהוא צדיק והעונת אחריהן. תנו רבנן איהו הוא צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום, ומקשינן איני הוא רב ביממא אויל עד מיל, ובלילה היה נפנה ברחבה דמתא. ואוקימנא המכסה עצמו בלילה בשעה שיושב להיפנות כדרך שמכסה עצמו ביום מפני בני אדם והוא צנוע. אמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם את עצמו להיות נפנה שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק מן העיר.

לא תחיים ולא תחתיים. לא הני ולא מהני. לא כולן ולא מקלמן: לא הרשי דחרשא ולא הרשי דחרשתא. ולא מכשפות מכסף זכר ולא מכשפות מכשפה נקבה. לשון אחר לא הני ולא מהני לא ילח ולא יועיל עוד מכשפות: